

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 10.08.2006, sp. zn. 7 Tdo 870/2006, ECLI:CZ:NS:2006:7.TDO.870.2006.1

Číslo: 23/2007

Právní věta: I. Vztah mezi pachatelem trestného činu týrání svěřené osoby podle § 215 odst. 1 tr. zák. a týranou osobou je vymezen jako péče nebo výchova, takže může vzniknout též jen fakticky, tj. neformálně na podkladě byť konkludentní dohody. Konkrétní způsob svěřené osoby pachateli není zákonným znakem uvedeného trestného činu, proto k naplnění jeho skutkové podstaty není nutné, aby tu byl nějaký zvláštní akt, jímž by týraná osoba byla výslovně svěřena do péče nebo výchovy pachatele. Není tedy vyloučeno, aby pachatelem tohoto trestného činu byl druh matky nezletilých dětí, který není jejich otcem, ale žije i s nimi ve společné domácnosti, což se z jeho strany projevuje např. v hrazení potřeb nezletilých dětí a v uplatňování výchovných opatření vůči nim, a to bez ohledu na neexistenci výslovné dohody s matkou nezletilých dětí. II. Účelem dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. je dosáhnout nápravy takového rozhodnutí, které vzešlo z řízení, v jehož některém stadiu byl obviněný bez obhájce, ač ho podle zákona měl mít, pokud se ovšem úkony provedené v tomto stadiu řízení staly výlučným nebo hlavním podkladem rozhodnutí ve věci samé. Proto uvedený dovolací důvod není naplněn v souvislosti s opatřením znaleckého důkazu tehdy, jestliže měl znalec při zpracování posudku z oboru zdravotnictví, odvětví klinické dětské psychologie, sice k dispozici např. úřední záznamy o podaných vysvětleních vyšetřovaných dětí, učiněných v době před zahájením trestního stíhání, ale pokud takto získané poznatky nehrály žádnou podstatnou roli pro podání znaleckého posudku, neboť znalec vycházel především z poznatků jím osobně provedeného vyšetření těchto dětí a poznatky plynoucí z úředních záznamů se pak nedostaly ani do rozporu s obsahem dokazování (zejména s výpověďmi svědků) provedeného v době, kdy obviněný již měl obhájce, přičemž důkaz znaleckým posudkem byl proveden ve stadiu, kdy obviněný měl obhájce a mohl se jak on sám, tak jeho obhájce vyjádřit k znaleckému posudku.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 10.08.2006

Spisová značka: 7 Tdo 870/2006

Číslo rozhodnutí: 23

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Důvody dovolání, Týrání svěřené osoby

Předpisy: § 215 odst. 1 tr. zák.
§ 265b odst. 1 písm. c) tr. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného J. B. proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 29. 3.

2006, sp. zn. 12 To 86/2006, v trestní věci vedené u Okresního soudu Praha - východ pod sp. zn. 1 T 61/2005.

Z odůvodnění:

Rozsudkem Okresního soudu Praha-východ ze dne 14. 12. 2005, sp. zn. 1 T 61/2005, byl obviněný J. B. uznán vinným trestným činem týrání svěřené osoby podle § 215 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) tr. zák. a odsouzen podle § 215 odst. 2 tr. zák. k trestu odnětí svobody v trvání 3 roky, pro jehož výkon byl podle § 39a odst. 2 písm. c) tr. zák. zařazen od věznice s ostrahou.

Odvolání obviněného, podané proti výroku o vině i trestu, bylo usnesením Krajského soudu v Praze ze dne 29. 3. 2006, sp. zn. 12 To 86/2006, podle § 256 tr. ř. zamítnuto.

Obviněný J. B. podal prostřednictvím obhájce v zákonné lhůtě dovolání proti usnesení Krajského soudu v Praze. Výrok o zamítnutí odvolání napadl v celém rozsahu zahrnujícím rozhodnutí o vině a v důsledku toho i rozhodnutí o trestu. Dovolání podal mimo jiné z důvodů uvedených v § 265b odst. 1 písm. c), g) tr. ř. Ve vztahu k dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. namítl, že týrané osoby nebyly v jeho péči nebo výchově, a že proto nemohl být subjektem trestného činu. Ve vztahu k důvodu podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. namítl, že ačkoli šlo o případ nutné obhajoby, neměl obhájce po určitou část řízení, ve které byly provedeny úkony použité jako podklad pro zpracování znaleckého posudku. Podle obviněného se tak znalecký posudek opírá o důkazy, které byly získány před ustanovením obhájce. Obviněný se dovoláním domáhal toho, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí obou soudů a aby přikázal Okresnímu soudu Praha-východ věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout, nebo aby ho sám zprostil obžaloby.

Nejvyšší soud shledal, že dovolání obviněného J. B. je zjevně neopodstatněné.

Jako trestný čin týrání svěřené osoby podle § 215 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) tr. zák. byl posouzen skutek, který podle zjištění Okresního soudu Praha-východ, s nimiž se v napadeném usnesení ztotožnil i Krajský soud v Praze, spočíval v podstatě v tom, že obviněný J. B. jako druh P. L., s níž žil ve společné domácnosti a podílel se na péči o její nezletilé děti Z., J., V., J. a P., v době od jara 2002 do 26. 4. 2004 působil dětem psychické a fyzické útrapy tím, že jim vulgárně nadával a urážel je, opakovaně je nepřiměřeně trestal zejména dlouhodobým klečením s předpaženými rukama, hladověním, bitím rukou a páskem, tzv. hlavičkami a kopáním, čímž jim způsoboval rozsáhlé hematomy na těle, hlavě a obličejích a narušil jejich psychický vývoj, zejména emocionální vývoj a citované zranění s možností narušení a poškození jejich života i v době dospělosti.

K důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. Nejvyšší soud mimo jiné uvedl.

V případě obviněného J. B. nepochybně šlo o tzv. nutnou obhajobu. Prakticky bezprostředně po zahájení trestního stíhání byl obviněnému ustanoven obhájce. Znalec PhDr. V. F., jehož posudek obviněný zpochybnil, podal znalecký posudek ve stadiu, kdy obviněný již měl obhájce, přičemž také obhájci byl doručen opis opatření, kterým byl znalec přibrán a v němž byly vymezeny úkoly znalce. Mezi podklady, které měl znalec k dispozici, byly i úřední záznamy o obsahu vysvětlení podaných některými osobami (§ 158 odst. 5 tr. ř.) a protokoly o výsleších některých svědků vyslechnutých před zahájením trestního stíhání (§ 158a tr. ř.), přičemž šlo i o vysvětlení a výslechy dětí, proti nimž směřovalo jednání obviněného. Lze tedy konstatovat, že znalec měl k dispozici vyjádření dětí učiněná před zahájením trestního stíhání a před tím, než byl obviněnému ustanoven obhájce.

Úkolem znalce, který byl znalcem z oboru zdravotnictví, odvětví klinická dětská psychologie, bylo zejména posoudit osobnost a intelekt každého z dětí, posoudit, zda děti jsou schopny správně vnímat a reprodukovat skutečnosti, a posoudit případné následky jednání, které bylo obviněnému kladeno za

vinu, ve vztahu k psychickému vývoji dětí. Podstatné je, že úřední záznamy o podaných vysvětleních ani protokoly o výsleších nebyly jedinými podklady pro podání znaleckého posudku a že rozhodujícím způsobem, jímž znalec dospěl k poznatkům vyjádřeným v posudku, bylo to, že každé z dětí osobně vyšetřil. Osobní vyšetření dětí znalce tak bylo autentickým zdrojem poznatků znalce. Úřední záznamy o podaných vysvětleních ani protokoly o výsleších tu nehrály žádnou podstatnou roli v tom smyslu, že by se staly podkladem nějakých poznatků znalce, které by se ocitly v rozporu s později provedeným dokazováním, kdy obviněný už měl obhájce, zvláště pokud mělo povahu svědeckých výsledků dětí, o jejichž vysvětlení původně byly sepsány úřední záznamy podle § 158 odst. 5 tr. ř.

Z hlediska garancí práva na obhajobu je důležité to, že důkaz znaleckým posudkem byl proveden ve stadiu, kdy obviněný J. B. měl obhájce a kdy se jak obviněný, tak jeho obhájce mohli vyjádřit k tomuto posudku.

Účelem dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř. je dosáhnout nápravy rozhodnutí, které vzešlo z řízení, v jehož některém stadiu byl obviněný bez obhájce, pokud se úkony provedené v tomto stadiu řízení staly výlučným nebo hlavním podkladem rozhodnutí. O takovou situaci v posuzovaném případě evidentně nejde. Proto je dovolání obviněného J. B., podané s odkazem na důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. c) tr. ř., zjevně neopodstatněné.

K důvodu dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Nejvyšší soud uvedl, že s odkazem na tento dovolací důvod obviněný J. B. uplatnil řadu námitek, které pod něj nespádají. Jde o námitky směřující proti skutkovým zjištěním soudů, proti tomu, jak soudy hodnotily důkazy, jak postupovaly při provádění důkazů a jaké skutkové závěry z nich vyvodily. Touto částí dovolání se obviněný snažil zejména zpochybnit věrohodnost svědků, z jejichž výpovědi soudy čerpaly svá skutková zjištění, a dosáhnout změny v tom, jak soudy hodnotily tyto výpovědi. Tím se obviněný dostal mimo meze zákonného dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. Nejvyšší soud proto nijak nepřihlížel k té části dovolání, která směřovala proti skutkovému základu rozhodnutí soudů. Dovolání je mimořádný opravný prostředek, který je z hlediska důvodů koncipován tak, že nepřipouští, aby jeho cestou byl napadán skutkový základ rozhodnutí.

Jedinou námitkou, která svým obsahem korespondovala se zákonným dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., byla námitka, že obviněný J. B. nemohl být subjektem trestného činu, protože děti nebyly v jeho péči nebo výchově. Obviněný tuto námitku vyvozoval z toho, že s matkou dětí neměl v tomto ohledu žádnou dohodu, že od ní neměl žádné pověření, že se o ně proto nestaral a že veškerou péči a výchovu dětí zajišťovala jejich matka. Uvedenou námitku rozhodně nelze akceptovat.

Trestného činu týrání svěřené osoby podle § 215 odst. 1 tr. zák. (nehledě na okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby) se dopustí ten, kdo týrá osobu, která je v jeho péči nebo výchově. I když má tento trestný čin ve svém názvu pojem „svěřená osoba“, není „svěření“ mezi jeho zákonnými znaky uvedenými v zákonném textu ustanovení § 215 odst. 1 tr. zák. To znamená, že pro naplnění znaků tohoto trestného činu není nutné, aby tu byl nějaký zvláštní akt, jímž by týraná osoba byla výslovně svěřena do péče nebo výchovy pachatele. Vztah mezi pachatelem a týranou osobou je citovaným ustanovením vymezen jako péče nebo výchova. Jako takový může tento vztah vzniknout i jen fakticky, tedy neformálně na konkludentním základě. Evidentní je to ze samotného znění ustanovení § 215 odst. 1 tr. zák., které obsahuje dikci „... osobu, která je v ... péči nebo výchově“, bez toho, že by byl vztah péče nebo výchovy jakkoli dále specifikován co do způsobu svého vzniku.

V posuzovaném případě obviněný J. B. sice nebyl otcem týraných dětí, avšak žil ve společné domácnosti s družkou, která byla jejich matkou. Obviněný ovšem nežil ve společné domácnosti jen se svou družkou, ale i s jejími dětmi, což se projevovalo nejen společným bydlením v jednom bytě, ale i v tom, že obviněný se podílel na hrazení potřeb celé domácnosti a v tomto rámci i na hrazení potřeb

dětí. S tím na druhé straně korespondovalo to, že vůči dětem uplatňoval výchovná opatření, reagoval tak na jejich chování, usměrňoval je, a tím bezprostředně ovlivňoval jejich vývoj. Je jasné, že toto postavení obviněného mělo podklad v dohodě s jeho družkou jako matkou dětí (byť dohodě jen nevýslovné) a že vzniklo s jejich oboustranným souhlasem. Názorně o tom svědčí např. zjištění soudů, podle nichž děti oslovovaly obviněného označením, jako by byl jejich otec, v některých případech matka dětí obviněnému sdělila, co které provedlo, a potrestání dítěte ponechala na obviněném, v dalších případech obviněný sám z vlastní iniciativy trestal děti za porušení jeho příkazů apod. Všechna tato zjištění v souhrnu evidentně svědčí pro závěr, že vztah mezi obviněným a dětmi byl vztahem, v jehož rámci obviněný měl děti v péči a výchově ve smyslu § 215 odst. 1 tr. zák. Pokud obviněný v dovolání namítal opak, je jeho dovolání i v tomto směru zjevně neopodstatněné. Proto ho Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl.